

modern society are presented. The purpose of the article is the rationale for media education in the system of social workers' training. Methods of research – analysis of information sources; synthesis of the components of information sources on the issue of media education and training of social workers, comparing university curriculum educational qualification of Bachelor, Specialist and Master; specification – in determining the specific media education of social workers; summarizing the data. Examples of introduction of media education in higher education institutions of Ukraine are given, and international experience of media education, basic forms and methods of work are studied. The necessity of introduction of media education as integrated and individual courses in the curriculum training of social workers is proved. The practical significance of the study is to determine the most effective means of training in terms of media education and critical thinking as social workers, professionals, and future social and educational activities. In the article the results of studying the introduction of media education in modern educational process in higher education institutions of Ukraine are given, conclusions about the possibility of introducing media education courses in curricula of specialty social pedagogy and social work are made. The integration of educational media regulatory elements in the course of the cycle and creation of some specific disciplines are the priorities of media education and as a result – media literacy of social workers, which further will effectively implement their professional knowledge and skills. The prospect for further research is considered in the development of specific courses “Social worker’s media education” and “Fundamentals of media literacy of a social worker” for the implementation of the state education system as legal subjects. We believe that in Ukrainian society there is an urgent need to develop specific implementation methods and organizational forms of media education that would help improve the quality of social workers training, contributed to the improvement of youth socialization.

Key words: *social pedagogue, information society, curriculum, media education, media literacy, media culture, media researcher, training of social workers, educational program.*

УДК 37.013.3:374-053.6(477:4ЭС)(100)

Вікторія Зяярна
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ЗМІСТОВІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС У СФЕРІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті завдяки застосуванню групи загальнонаукових методів, а також методу системно-структурного аналізу висвітлено основні змістові засади розбудови міжнародного співробітництва Європейського Союзу у сфері неформальної освіти дітей та учнівської молоді. Акцентовано на можливостях соціалізації підростаючого покоління через участь у неформальній освітній діяльності. Охарактеризовано пріоритетні змістові напрями міжнародного співробітництва у сфері неформальної освіти дітей та учнівської молоді, визначено основні форми реалізації змісту цього процесу.

Ключові слова: *Європейський Союз, неформальна освіта, сфера неформальної освіти дітей та учнівської молоді, змістові засади / напрями міжнародного співробітництва ЄС у сфері НФО дітей та учнівської молоді, соціалізація.*

Постановка проблеми. Сучасний курс ЄС на створення конкурентоспроможного Європейського суспільства знань передбачає

сталий розвиток усіх сфер освіти, зокрема сфери НФО (неформальної освіти) дітей та учнівської молоді, що вимагає не лише розширення напрямів внутрішнього й зовнішнього міжнародного співробітництва, а й розбудови їх організаційно-педагогічних основ. Насамперед ідеться про соціальну затребуваність напрямів НФО, їх теоретичне (наукова основа) і практичне (організаційні форми) підґрунтя, досвід і засоби поширення.

Адже саме на участі в неформальній освітній діяльності робиться акцент, коли мова йде про самореалізацію й соціалізацію особистості протягом життя. Особливе значення це твердження набуває стосовно участі в НФО молодого покоління, що має найбільшу освітню активність у цей віковий період і, відповідно, ширші можливості й перспективи особистісного розвитку. Підтвердженням значимості цієї проблеми є взаємодія освітньої, молодіжної й соціальної політик ЄС, що здійснюється на основі крос-секторального підходу.

Аналіз актуальних досліджень. Наукові та практичні матеріали з проблеми дослідження свідчать про те, що процес формування організаційно-педагогічних основ міжнародного освітнього й молодіжного співробітництва ЄС у сфері НФО є неперервним і відбувається в контексті розвитку політичних, економічних і соціальних процесів у регіоні. Їх науковою базою є низка наукових досліджень учених Європи, Канади, США, у яких розкриваються загальні й регіональні проблеми розвитку неформальної освіти як складової неперервного навчання. Насамперед, ідеться про фундаментальні праці М. Ахмеда (*M. Ahmed*), П. М. Ераута (*M. Eraut*), Х. Коллі (*H. Colley*), К. Куллена (*J. Cullen*), Ф. Кумбса (*P. Coombs*), Д. Малколма (*J. Malcolm*), А. Роджерса (*A. Rogers*), Д. Філда (*D. Field*), П. Ходкінсона (*P. Hodgkinson*) та ін. [10].

Сьогодні неформальна освіта перебуває на піку наукової дискусії. Сучасні напрями зарубіжних досліджень відображають багатоаспектність і різноманітність означеної сфери й визначають вектори її розвитку, змістові напрями: організація роботи з обдарованими й діяльність міжнародних мережевих інституцій (Дж. Фрімен (*J. Freeman*), Х. Вагнер (*H. Wagner*) [1], ін.), основи підприємництва та профорієнтаційної діяльності (Дж. Рато-Нейлсен (*J. Ratto-Nielsen*) [8], ін.), громадянська участь і соціальна інклюзія (Х. Коллі (*H. Colley*) [3], Д. Маркович (*D. Markovic*) [7], ін.), волонтерство (Дж. Гротц (*J. Grotz*), М.-С. Пантеа (*M.-C. Pantea*) [8], ін.) тощо

Результати наших наукових розвідок, свідчать, що у вітчизняній науці питаннями НФО дітей і молоді займалися низка вчених, досліджуючи різні аспекти зазначеної проблеми [9]:

– особливості неформальної (позашкільної) освіти дітей і учнівської молоді в країнах Європи (О. Биковська, Н. Савченко, І. Петрова, Р. Науменко);

- робота з обдарованими дітьми та молоддю в країнах Європи (М. Бойченко, В. Волик, А. Марушкевич, М. Міленіна, А. Сагалакова, А. Сбруєва, В. Стрижалковська, О. Шунько);
- взаємодія освітньої, молодіжної, соціальної політик ЄС в аспекті розбудови НФО (М. Гуцалова, О. Краєвська, О. Овчар, Р. Сторожук та ін.);
- значення відкритого методу координації як одного з інструментів політики ЄС у сферах освіти країн-членів і країн-партнерів (О. Локшина, О. Краєвська, А.Сбруєва та ін.);
- концептуальні засади освітнього й молодіжного міжнародного співробітництва (Н. Антонюк, Н. Вільчиська, О. Ковальчук, О. Локшина, О. Матвієнко, М. Шепелявий та ін.)

Проте, незважаючи на вагомий доробок вітчизняних і зарубіжних учених з означених проблем, мало досліджуваним залишається феномен розбудови міжнародного співробітництва ЄС у сфері НФО дітей та учнівської молоді, а саме змістовий аспект цього явища.

Отже, зважаючи на викладене вище, **метою нашого дослідження** є визначення змістових основ розбудови міжнародного співробітництва Європейського Союзу у сфері неформальної освіти (НФО) дітей та учнівської молоді.

Для досягнення поставленої мети було використано комплекс **методів дослідження**: загальнонаукових – аналіз, синтез, абстрагування, порівняння й узагальнення, що забезпечили з'ясування генези концептуальних підходів, покладених в основу розвитку досліджуваного феномену; системно-структурний аналіз уможливив з'ясування взаємозв'язку та взаємодії структурних елементів досліджуваного феномену.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з даних здійсненого теоретичного, історичного та проблемно-генетичного аналізу, маємо акцентувати на Стратегії ЄС для молоді «Інвестування та розширення прав і можливостей» (*An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering, 2009*) [2], що визначила оновлений Відкритий метод координації молодіжної й освітньої політики основним міжнародним інструментом регуляції процесів, спрямованих на розв'язання проблем і можливостей дітей і молоді шляхом розбудови сфери НФО як складової загальноєвропейського освітнього простору, створення й апробації систем валідації результатів неформального навчання (загальноєвропейських, державних, регіональних та ін.).

Зазначимо, що названа вище стратегія ЄС реалізується в межах рамкового *Європейського співробітництва у молодіжній сфері на період 2010-2018 р. р.*, у якому до основних напрямів міжнародної взаємодії віднесено освіту та професійну підготовку, а серед пріоритетів – розвиток, підтримка, визнання й валідація неформальної освіти [4].

Важливість означеної стратегії підсилюється ще й наявністю переліку

освітніх ініціатив, що суттєво вплинули на розвиток сучасних напрямів міжнародного освітнього й молодіжного співробітництва ЄС у сфері НФО дітей і молоді. Серед них: освіта та професійна підготовка (*Education & training*), зайнятість і підприємництво (*Employment & entrepreneurship*), здоров'я та благополуччя (*Health & well-being*), участь у громадянському суспільстві (*Participation*), добровільна діяльність/волонтерство (*Voluntary activities*), соціальна інклюзія (*Social inclusion*), молодь і світ (*Youth & the world*), творчість і культура (*Creativity & culture*) [2].

Застосування системно-структурного аналізу дало можливість охарактеризувати основні напрями міжнародного співробітництва у сфері НФО та визначити практичні особливості [5]:

– напрям «*Освіта та профпідготовка*» (*Education & training*), започатковано для зменшення невідповідності рівнів освіти молоді в межах ЄС, визначає спільний курс країн-членів на мережеву розбудову педагогічних систем розвитку обдарованості, неформальної мовної освіти, е-освіти дітей та молоді;

– напрям «*Зайнятість і підприємництво*» (*Employment & entrepreneurship*), започатковано для підвищення конкурентоспроможності молодого покоління на сучасному ринку праці, має реалізовуватися шляхом впровадження професійно-зорієнтованих програм НФО для дітей та учнівської молоді, створення міжнародних освітніх мереж бізнесового спрямування;

– напрям «*Здоров'я і благополуччя*» (*Health & well-being*), започатковано для покращення роботи з охорони здоров'я молодого покоління, передбачає співробітництво країн-членів щодо розвитку валеологічної освіти (сексуальна, рекреаційна та ін. освіта), поширення досвіду соціально-педагогічної роботи превентивного спрямування;

– напрям «*Участь у громадянському суспільстві*» (*Participation*), започатковано для залучення молодого покоління до участі в демократичних процесах, націлює міжнародне співробітництво на створення організаційно-педагогічних моделей «громадянського включення» дітей та учнівської молоді;

– напрям «*Волонтерство*» (*Voluntary activities*), започатковано для залучення молодого покоління до добровільної / добродійної діяльності, спрямовує міжнародне співробітництво на використання НФО-потенціалу волонтерської діяльності, створення організаційно-педагогічних моделей підготовки юних волонтерів на основі НФО-програм;

– напрям «*Соціальна інклюзія*» (*Social inclusion*), започаткований для «соціального включення» дітей та молоді з особливими освітніми проблемами (інваліди, іммігранти, діти із маргінального середовища та ін.), спрямовує співробітництво на подолання неграмотності, бездоглядності, соціальної ізоляції засобами освіти, зокрема НФО;

– напрям *«Молодь і світ» (Youth & the world)*, започатковано для розширення соціально-освітніх контактів за межами Європи, спрямовує міжнародну взаємодію на розвиток учнівських обмінів (складові *Erasmus+*), «зеленого волонтерства», організацію діалогу з політиками, підтримку різних напрямів пізнання світу, що базуються на НФО та НФО-компонентах;

– *«Творчість, культура» (Creativity & culture)*, започатковано для забезпечення доступу молоді до культури й мистецтв, спрямовує спільні зусилля країн-членів ЄС на розбудову культурно-мистецької освіти дітей і молоді на основі взаємодії формальної, неформальної, інформальної складових; реалізацію їхнього творчого потенціалу через програми *«Творча Європа» (Creative Europe)*, *«Еразмус+» (Erasmus+)*, різні міжнародні форми організації культурного дозвілля дітей та учнівської молоді.

У ході аналізу широкого спектру джерел нами охарактеризовано особливості форм реалізації основних змістових напрямів міжнародного співробітництва у сфері НФО дітей та учнівської молоді (рис. 1).

Рис. 1. Форми реалізації змістових напрямів міжнародного співробітництва ЄС у сфері НФО дітей та учнівської молоді. Розроблено автором на основі джерел дослідження

Зазначене дає підстави стверджувати про важливе теоретичне та практичне значення міжнародного освітнього й молодіжного співробітництва ЄС в аспекті формування *загальноєвропейського простору (сфери) НФО дітей та учнівської молоді*, що дозволяє до базових знань учнівської молоді, набутих у сфері формальної освіти, додати нові поведінкові навички й навички взаємовідносин у соціумі (відкритість для спілкування; здатність вислуховувати, дискутувати, підсумовувати; готовність сприймати й виконувати спільні рішення тощо); навички міжкультурного спілкування (здатність адаптуватися до нового соціального оточення, різних стилів життя, іншої їжі, порядку; інтерес до інших культур, національностей; готовність до критики і самокритики); організаційні й самоорганізаційні навички (ініціативність, відповідальність, лідерські якості, основи знань з проектного менеджменту тощо); мобільність і адаптивність (любов до подорожей, здатність адаптуватися до нового природного і соціального середовища, орієнтуватись у нових життєвих ситуаціях) тощо.

Висновки та подальші перспективи наукових розвідок. У процесі дослідження з'ясовано, що формування змістових основ розбудови сучасних напрямів міжнародного співробітництва у сфері НФО дітей та учнівської молоді відбувається в контексті загальноєвропейських тенденцій розвитку освіти; їх підґрунтям є сучасні педагогічні ідеї, концепції, теорії, системи, що, будучи соціально затребуваними, визначають основні напрями й організаційні форми міжнародної взаємодії. Подальших наукових досліджень, деталізації й уточнення потребують особливості реалізації (зміст і форми) та взаємозв'язок кожного з напрямів міжнародного співробітництва ЄС у сфері НФО дітей і молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Actualizing talent / Ed.by J. Freeman, P. Span, H. Wagner. – London : Cassell, 1995. – 195 p.
2. An EU Strategy For Youth – Investing and Empowering a renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities – Brussels, 27.4.2009 COM(2009) 200 Final – 15 P. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/pdf>
3. Colley H. Social inclusion and young people: breaking down the barriers [Електронний ресурс] / Helen Colley, Philipp Boetzelen, Bryony Hoskin, Teodora Parveva. – Режим доступу : http://pjr-eu.coe.int/documents/1017981/1668217/2007_Social_inclusion_young_people.pdf
4. Council Resolution of 27 November 2009 on a renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018) 19.12.2009 [Електронний ресурс] // Official Journal of the European Union – С. 311/1. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT>
5. EU Youth Strategy – European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/youth/policy/youth_strategy.

6. Grotz J. Volunteering as a «Gateway to Work» [Електронний ресурс] / Jurgen Grotz // Young people, entrepreneurship & non-formal learning: a work in progress / Maria-Carmen Pantea ed. / SALTO-Youth Participation Resource Centre, 2014 – 267 p. – P. 211-215. – Режим доступу :

https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2949/010_SALTO_Participation.web

7. Markovic D. Unlocking Doors to Recognition: setting up strategies for the better recognition of youth work and non-formal education/learning in your context [Електронний ресурс] / Darko Markovic, Gülesin Nemutlu Ünal / SALTO-YOUTH, 2011. – 96 p. – Режим доступу :

<https://www.salto-youth.net/rc/see/resources/seepublications/unlockingrecognition>

8. Ratto-Nielsen J. From non-formal to transformative learning in the EU youth programmes: unleashing the potential of entrepreneurial learning in youth work [Електронний ресурс] / Juan Ratto-Nielsen // Youth work and non-formal learning in Europe's education landscape. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. – Pp. 130-151.– Режим доступу :

http://ec.europa.eu/youth/library/reports/youth-work-nonformal-learning_en.pdf

9. Заярна В. С. Проблема неформальної освіти дітей і молоді в ЄС у контексті дослідницьких тенденцій української педагогічної науки / В. С. Заярна // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2015. – № III(34), Issue: 69. – P. 29-32.

10. Заярна В. С. Сфера неформальної освіти як засіб самореалізації особистості впродовж життя: європейський вимір / В. С. Заярна // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / гол. ред. А. А. Сбруєва – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 9 (53). – 468 с. – С. 231-241.

РЕЗЮМЕ

Заярная В. Содержательные основы развития международных отношений Европейского Союза в сфере неформального образования детей и учащейся молодежи.

В статье посредством применения группы общенаучных методов, а также метода системно-структурного анализа раскрыты основные содержательные основы развития международного сотрудничества Европейского Союза в сфере неформального образования детей и учащейся молодежи. Акцентировано на возможностях социализации подрастающего поколения через участие в неформальной образовательной деятельности. Охарактеризованы приоритетные содержательные направления международного сотрудничества в сфере неформального образования детей и учащейся молодежи, определены основные формы реализации содержания этого процесса.

Ключевые слова: Европейский Союз, неформальное образование, сфера неформального образования детей и учащейся молодежи, содержательные основы / направления международного сотрудничества ЕС в сфере НФО детей и учащейся молодежи, социализация.

SUMMARY

Zayarna V. Content Foundations of the Development of International Relations of the European Union in the Field of Non-formal Education of Children and Studying Youth.

In the article content foundations of the development of international relations of the European Union in the field of non-formal education of children and studying youth are revealed by using a group of scientific methods, as well as the method of systemic structural analysis.

The author focused on the modern European trend of mainstreaming non-formal education as a possibility of socialization of the younger generation through participation in non-formal educational activities.

The value of fundamental scientific research of foreign scientists on the problem of development of non-formal education as lifelong learning and the development of international cooperation in this sphere is underlined in the article. The relevance of scientific discussion of this problem in native and foreign science been confirmed by the analysis of a wide range of educational research.

The value of cross-sectoral approach in shaping of content foundations of international cooperation the EU in informal education is underlined in the article. Therefore, the interaction of education, youth and social policy is based on the presented study.

In the article the author describes the main content direction of the international cooperation in the field of non-formal education of children and youth, defines the basic forms of realization of content of this process.

The main forms of realization of substantial directions of international cooperation in this field are systematized by the author of the article that based on the analysis of a wide range of information sources.

The prospects for the further research in view of the development of the implementation (content and form) and interconnection of each of the directions of international cooperation EU non-formal education children and youth are defined.

Key words. *European Union, non-formal education, non-formal education of children and studying youth, a meaningful foundation / directions of international cooperation of the EU in the field of NFE children and studying youth, socialization.*